

Петрова Зоя Васильевна

учитель

МБОУ «Напольнокотьянская СОШ»

д. Напольные Котьяки, Чувашская Республика

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЙДОС-КОНСПЕКТА НА УРОКАХ ЧУВАШСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Аннотация: в статье представлен опыт работы по активизации познавательных интересов с помощью приема эйдос-конспект, который может использоваться как для анализа художественного произведения, так и для развития творческих способностей обучающихся и повышения мотивации на уроках.

Ключевые слова: эйдос-конспект, художественный эйдос-конспект, графический эйдос-конспект, цветовой эйдос-конспект, ассоциативный эйдос-конспект, цифровой эйдос-конспект.

Аннотаци: статьяра илемлӗ литература хайлавне эйдос-конспект мелӗпе тишкерни вӗренекенсен пӗлӗ илес, харпӑр хӑй тӗллӗн ӗслес-тӑвас туртӑма, шухӑш ирӗклӗхне, сисӗм-туйӑм пултарулӑхне аталантарни ҫинчен каланӑ.

Тӗп самахсем: эйдос-конспект, ӳкерчӗклӗ эйдос-конспект, графикӑллӑ эйдос-конспект, тӗспе палӑртса тунӑ эйдос-конспект, ассоциациллӗ эйдос-конспект, цифрӑллӑ эйдос-конспект.

Литература пӗлӗвне алла илесси, ачасене илемлӗ вулава хӑнӑхтарасси вулав культурин шайӗ ӳснӗсем пулса пымалла. Хайлавсемпе паллашнӑ май вӗренекенсен ҫӑнар характерне, ҫынлӑх туйӑмне ӑнланса илме пӗлмелле, вӗсене паянхи пурнӑҫпа танлаштарса хаклама вӗренмелле. Ҫавӑнпа та литература вӗрентекенӗ умне пысӑк та яваплӑ тӗллевсем тухса тӑрасӗ.

Вӗрентӗ системинче, ҫав хушӑра литература вӗрентӗвӗнче те, сулсерен методистсем ҫӗнӗ технологипе меслет хатӗрӗсем ҫӗнесӗ. Вӗрентекенсем вӗсене пӗлнӗ-пултарнӑ таран тишкерсе алла илсе пырасӗ, кулленхи ӗҫре усӑ курасӗ. Эпӗ ҫаваш литература урокӗсенче критикӑллӑ тӗпчев технологийӗпе час-часах

усă куратăп. Кун йышши уроксем шырав мелĕсемпе йĕркеленесĕ. Вĕренекенсем хайлав текстне тишкернĕ май астăвăмпа шухăш ирĕклĕхне, сисĕм-туйăм пултарулаха, харпăр хай хальлĕн ĕслес-тавас туртама вайлатасĕ. Шухăш юхамне тĕрĕс йĕркелес пултарулаха сирĕплетесĕ, аталантарма пулайасĕ.

Эйдос-конспект – критикалла тĕпчев технологийĕн пĕр мелĕ. Ку аслай хайлава пĕтĕмĕшле пăхса тухнă хысăн пĕтĕмлету тума мелĕ. Çак термин икĕ пайран тăрат. «Эйдос» (грек чĕлхинчи *eidos*) термин чăваш чĕлхинчи «сăнла», «ўкерчĕк», «картина», «символ» пĕлтерĕшсене тивĕсет, «конспект» – «шухăшсене кĕскен сырса пани». Сапла вара вĕренекен хайлавпа паллашнă хысăн хайĕн шухăшне, хаклавне ўкерчĕк урла тата хай сăнласа панă ўкерчĕке анлантарса пани урла пĕлтерет. Эйдос-конспектра усă куракан кашни сăнлаха вĕренекенĕн текстри цитатасемпе сирĕплетсе пама пĕлмелле. Усăмла, илемлĕ ўкерчĕксемпе усă курни сăмахсене тĕрĕс анланма пулайать.

Эйдос-конспектăн пĕрремĕш пайне пурнăслнă чух шухăша мĕнле сăнлаш урла усăнине кура методистсем аслайăн çак тĕсĕсене палăртасĕ:

- ўкерчĕклĕ эйдос-конспект (художественные);
- графикалла эйдос-конспект (схема, график, диаграмма) (графические);
- шухăша тĕспе палăртса тунă эйдос-конспект (цветовые);
- ассоциациллĕ эйдос-конспект (вулакан чунĕнче суралнă символ урла) (ассоциативные);
- цифрăлла эйдос-конспект (компьютер пулашнине тунă) (цифровые).

Эйдос-конспект мелĕпе пĕтĕмлетмелли урок çак тапхăрсенчен тăрат:

1. *Ачасене темăна кăсăклантарса яраси.*

2. *Текста вуласа анланасси, аса хывасси.* Вăтам пусăмри ачасемпе пăхса тухакан хайлавсене урокра вуласа тухма май сук, савăнпа та кунта вĕренекенсем хайлава килте хай тĕллĕн вулани тĕп вырăнта тăрат. Класри тишкеру – хайлава ушкăнпа сўтсе явни, кашни вулаканăн асталăхне, анланулаха пĕр сĕре пухса пĕтĕмлетни.

3. *Проблемăлла ыйтава (асларах классенче – тĕпчев тĕллевне) палăртаси.* Вăтам тата асла классенче шухăшлаттаракан (проблемăлла) сивĕч ыйтусем-

пе ытларах ёслемелле. Хурав анлă, шыравлă, нумай вариантлă, пёр хурава ыт-тисемпе танлаштарса хаклама май пур чухне сес проблемăллă самант килет.

4. *Проблемăллă ыйту сине хурав пама пулăшакан сăмахсене, сăмах саврăнăшĕсене, сыпăксене тупса палăртасси.* Проблемăллă ыйту фактсен, ачасен куçне тўрех курăнман шухăшсен юхăмне уçма пулăшмалла. Литература тишкерёвĕ кирек хăсан та вĕренекекĕн чун-чĕрине, ас-тăнне аталантармалла.

5. *Палăртнă сăмах, сăмах майлашăвĕ, сыпăк патне сăнлăх тупса шайлаштарасси.* Литература геройĕ урлă сес автор шухăшне, хайлав тĕнчине кĕрсе курма пулат. Сăнар тыткаларăшĕ, туйăмĕсемпе шухăшĕсем, чăннипе суйни, ас-хакăлĕпе чун-чĕри, сăнĕпе тумĕ, пейзаж, султалăк вăхăчĕ – тем урлă та палăрат унăн харкамлăхĕ.

6. *Эйдос-конспект тăвасси.*

Ача тунă эйдос-конспект урлă эпир сыравçăпа вĕренекек, вĕрентекенпе вĕренекек шухăш-кăмăлĕ еплерех сұраçнине сăнама пултаратпăр. Эйдос-конспект ачасене хайсен шухăшне аңлантарса пама, хўтĕлеме май туса парать, çак мелех автор калас тенĕ шухăша ачасем тавçăрса илнине илменнине тĕрĕслеме пулăшать.

Содержимое доступно по лицензии Creative Commons Attribution 4.0 license (CC-BY 4.0)

(Трубина Мархви "кәнарәм")

Список литературы

1. Актуальные проблемы развития национальных языков и культур народов Среднего Поволжья и Приуралья: сб. статей / отв. ред. Т.В. Денисова. – Чебоксары: Листок, 2013.
2. Антонова З.С. Чăваш сăмахлăхĕн вĕрентÿ меслечĕсем: Чăваш шкулĕн 5–11 класĕсенче вĕрентекенсем валли / З.С. Антонова, В.П. Станьял. – Шупашкар: Чăвваш кĕнеке изд-ви, 2006.